

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI**

**Qo'lyozma huquqida
UO'K: 336.71-026.16(575.1)**

HOSHIMOV JAHONGIR RAVSHANBEK O'G'LI

**HUDUDLAR IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY
INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI RIVOJLANTIRISH
MASALALARI**

08.00.07 – “Moliya, pul muomalasi va kredit”

**Iqtisodiyot fanlari doktori (Doctor of Science) ilmiy darajasini
olish uchun tayyorlangan
DISSERTATSIYA**

**Ilmiy maslahatchi:
Karimqulov Jasur Imomboyevich,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor**

Toshkent shahri – 2025-yil

MUNDARIJA

KIRISH	3
I BOB. TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI	18
1.1-§. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarning mazmun-mohiyati va ilmiy-nazariy qarashlari.....	18
1.2-§. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning normativ-huquqiy asoslari	42
1.3-§. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning uslubiy masalalari	54
Birinchi bob bo‘yicha xulosalar	71
II BOB. HUDUDLAR IQTISODIYOTIGA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	72
2.1-§. Hududlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning joriy holati va o‘zgarish tendensiyalari tahlili	72
2.2-§. Hududlar iqtisodiyotiga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishga ta’sir etuvchi omillarning ekonometrik tahlili	94
2.3-§. Fond bozori orqali xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning amaldagi holati tahlili	108
2.4-§. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning hozirgi holati tahlili	126
Ikkinchi bob bo‘yicha xulosalar	144
III BOB. TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBALARI	145
3.1-§.Taraqqiy etgan mamlakatlarda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishning ustuvor yo‘nalishlari	145
3.2-§.Rivojlanayotgan mamlakatlarga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning o‘ziga xos xususiyatlari	169
3.3-§. Ilg‘or xorij tajribalaridan O‘zbekiston amaliyotida foydalanish imkoniyatlari.....	180
Uchinchi bob bo‘yicha xulosalar.....	193
IV BOB. HUDUDLAR IQTISODIYOTIGA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHNI TAKOMILLASH-TIRISH MASALALARI	195
4.1-§. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishdagi mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari	195
4.2-§. Xorijiy investitsiyalar ko‘lami va oqimini oshirishning konseptual jihatlari.....	206
4.3-§. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rivojlantirish yo‘llari	221
To‘rtinchi bob bo‘yicha xulosalar	248
XULOSA	251
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI	256
ILOVALAR	268

KIRISH (fan doktori (DSc) dissertatsiyasi annotatsiyasi)

Dissertatsiya mavzusining dolzarbligi va zarurati. Jahon mamlakatlari tajribasi ko'rsatishicha, mamlakat iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Mazkur masala, birinchi navbatda, mamlakatning investitsion jozibadorligiga, xorijiy investorlarga yaratilgan shart-sharoitlarga va mamlakatda olib borilayotgan investitsiya siyosatiga borib taqaladi. Mamlakat iqtisodiyotiga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning faol jalb qilinishi mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy jihatdan yanada rivojlantirish va aholi farovonligini ta'minlash, ishlab chiqarishda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish va uni intensiv rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlarida zamonaviy texnologiyalarni joriy qilish orqali raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarish, mineral xomashyo va qishloq xo'jaligi resurslarini chuqur qayta ishlash bo'yicha yuqori texnologik ishlab chiqarish, mamlakatning eksport salohiyatini oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Savdo va rivojlanish bo'yicha konferensiyasi (UNCTAD) ma'lumotlariga ko'ra, "2023-yilda dunyoda global to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 3 foizga o'sib, 1,37 trillion AQSH dollarni tashkil qilgan"¹. "Ammo, rivojlanayotgan mamlakatlar iqtisodiyotiga jalb qilingan to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimi 9 foizga kamayib, 841 milliard AQSH dollarni tashkil etgan"². Shu sababdan ham jahonning aksariyat mamlakatlari xorijiy investitsiyalarni, eng avvalo, to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish orqali intensiv rivojlantirish asosida iqtisodiy-ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlashga asosiy e'tiborini qaratmoqda.

Jahon amaliyotida mamlakatga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarni keng ko'lamda jalb qilish, xorijiy investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish, xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni rag'batlantirish, mamlakatning investitsion salohiyatidan unumli foydalanish, hudud iqtisodiyotiga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha

¹World Investment Report 2023. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>

² <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>